

О УСАГЛАШЕНОСТИ КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА ДИРЕКТИВОМ ЕУ 2024/1203 О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ – КРИВИЧНА ДЕЛА НАД ДИВЉИМ И ЗАШТИЋЕНИМ ЖИВОТИЊАМА¹

Апстракт: Анализа је посвећена испитивању усаглашености кривичног законодавства Републике Србије са Директивом ЕУ 2024/1203 о заштити животне средине путем кривичног права, у погледу кривичних дела над дивљим и заштићеним животињским врстама. Након увода у коме је указано на значај теме, следи гео рада у коме је укратко дати приказ Директиве и представљена су кривична дела над дивљим животињама из Директиве. Други гео рада посвећен је анализирању кривичних дела и прекршаја под које би се могле подвести радње попут убијања, злостављања, узимања и поседовања дивљих животиња, незаконитој увоза и извоза, недозвољене трговине дивљим животињама, њиховој узнемиравања, уништавања станишта и групо. На крају, у закључним разматрањима, дато је мишљење аутора о усаглашености кривичног законодавства са Директивом и предложена су одређена решења.

Кључне речи: Директива 2024/1203, усаглашеност, кривично законодавство, добробит животиња, дивље и заштићене животиње.

1. УВОД

Дивље и заштићене животињске врсте су честе жртве илегалног лова, кријумчарења, трговине, експлоатације, убијања, злостављања, уништавања

* Научни сарадник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7298-1712>, nataly.zivkovic@gmail.com.

1 Овај рад је настао као резултат истраживачког пројекта финансираног од стране Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, спроведеног од стране Института за криминолошка и социолошка истраживања, 2025. године, ев. бр. 451-03-136/2025-03/200039.

станишта и других незаконитих активности. У енглеској терминологији, такав спектар активности, односно кривична дела против дивљих животињских врста, позната су под називом *Wildlife crime*. Према неким истраживањима, одмах иза трговине људима, оружјем и дрогом, четврту најужоњу активност организованог криминала представља управо *Wildlife crime*, тј. убијање, тровање и кријумчарење животиња.² У нашој држави оваква врста еколошког криминала углавном пролази непримећено и тек понекад јавност узбурка поједини случај, попут Кике – младунчета лава, која је у септембру 2023. године пронађена на путу у близини Суботице. Лавче Кика нађена је у јако лошем стању, болесна, исцрпљена и дехидрирана. Иако је, упркос напорима ветеринара, угинула након месец дана лечења, Кика је у нашој земљи постала симбол борбе против кријумчарења животиња.

Дивље животиње се незаконито лове и експлоатишу у разне сврхе. Продају се циркусима, појединцима којима представљају статусни симбол, а њихови деривати најчешће се користе у модној и прехранбеној индустрији, као и у алтернативној и традиционалној медицини и фармацији.³ Примера ради, рогови носорога, кости тигра и лава, медвеђа жуч, ракови потковице и пијавице користе се у медицинске сврхе, при чему цена рогова носорога на црном тржишту износи и до 60.000 америчких долара по килограму, што је двоструко више од цене злата.⁴ Према извештају WWF (*World Wildlife Fund*) број носорога који су жртве криволова у Јужној Африци се у периоду од 2007–2011. године повећао за 3.000%.⁵ У Вијетнаму је 2021. године заплешено 3,1 тона костију лава и 138кг носороговог рога послатих из Јужне Африке, те онда не чуди ни податак да се у заточеништву широм света налази 12.000 тигрова и 8.000 лавова само у Јужној Африци.⁶ Када се животиње лове, транспортују и експлоатишу, са њима се углавном поступа крајње сурово. Животиње се хватају замкама које им наносе бол, превозе се запаковане у пакете где не могу да дишу нити да испоље своје физиолошке потребе, оне које преживе држе се у нехуманим условима где живе у болу и патњи, а убијене животиње проживе спору и болну смрт.

Иако у већини правних система животиње имају статус ствари, оне су жива бића која осећају бол, патњу, страх и стрес, баш као и човек и зато је изостанак кривичноправне реакције на злочине над дивљим и заштићеним животињским врстама недопустив. Поред животиња, штету од њиховог

2 Кријумчарење животиња – уносан посао за организовани криминал, <https://www.politika.rs/scclanak/491122/Krijumcarenje-zivotinja-unosan-posao-za-organizovani-kriminal>, 10. март 2025.

3 В. Бајовић, „Кривична дела над дивљим и заштићеним животињским врстама“, *Право на праву – изазови савремене доба* (ур. Ј. Перовић Вујачић), Том 1, Београд, 2024, 412.

4 UNODC, *World Wildlife Crime Report 2024 – Trafficking in Protected Species*, United Nations publications, Vienna, 2024, 120; В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 412.

5 U4 Expert Answer, *Wildlife crime and corruption*, 2, <https://www.u4.no/publications/wildlife-crime-and-corruption.pdf>, 11. март 2025.

6 UNODC (2024), *op. cit.*, 112.

кријумчарења може трпети и човек. Држањем животиња у условима који за њих нису природни и који су нехумани, стварају се многе болести тј. зоонозе, а према неким истраживањима оне су узрок око 60% заразних болести код човека.⁷ Такође, трговина дивљим врстама често подразумева увођење нових врста у одређено окружење, што носи ризик да та врста постане инвазивна када се пусти у нову природну средину.⁸ Са друге стране, биолошка разноврсност опада експлоатацијом врста јер поједине врсте животиња нестају или се њихов број знатно смањује, што утиче на екосистем у целини и доводи до даљих еколошких, економских и социјалних проблема.⁹

Имајући у виду наведене примере и чињеницу да су казнена дела против дивљих и заштићених животиња, као и друге врсте еколошког криминала, најчешће глобалног карактера, заштита угрожених врста и очување биолошке разноликости, захтева борбу која је усклађена на међународном нивоу.¹⁰ На нивоу Европске уније, у области заштите дивљих и заштићених животињских врста велики значај има Директива Европске уније 2024/1203 о заштити животне средине путем кривичног права. Ова Директива представља правно обавезујући акт за државе чланице ЕУ у смислу да је обавезна имплементација стандарда које Директива успоставља, али се државама оставља могућност избора начина тј. форме да то учине.¹¹ Иако наша држава није чланица Европске уније, с обзиром на то да је на „европском путу“, наведену Директиву би требало посматрати као смерницу за нашег законодавца у тој области, у погледу имплементације стандарда који су њоме прописани.¹²

2. ДИРЕКТИВА ЕУ 2024/1203 О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПУТЕМ КРИВИЧНОГ ПРАВА

2.1. Уопштено о Директиви

Нова Директива ЕУ о заштити животне средине путем кривичног права (*Environmental Crime Directive*)¹³ је усвојена у априлу, а на снагу је ступила у

7 В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 413; K. Jones *et al.*, „Global trends in emerging infectious diseases“, *Nature*, 7181/2008, 990.

8 В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 413.

9 *Ibidem*.

10 *Ibidem*.

11 Тако и Ј. Матијашевић, М. Алавук, „Одговорност држава чланица Европске уније у области заштите животне средине“, *Право – теорија и пракса*, 10–12/2011, 43.

12 Тако и А. Батрићевић „Правна заштита животињског света (фауне) као интегралног дела животне средине“, *Криминал и друштво Србије – изазови друштвене дезинтеграције, друштвене регулације и очување животне средине* (ур. М. Hughson, З. Стевановић), Институт за криминологију и социолошка истраживања, Београд, 2015, 424.

13 Директива ЕУ 2024/1203 Европског парламента и Савета о заштити животне средине путем кривичног права, 11. април 2024. године (Directive (EU) 2024/1203 of

мају 2024. године. Ова Директива је заменила претходну Директиву¹⁴ из 2008. године, која је државама чланицама налагала допуну постојећег система казни (административне санкције и механизми компензације који су предвиђени грађанским правом), кривичним санкцијама, тј. тежила је јачању кривичног права ради ефикаснијег сузбијања еколошког криминалитета. Доношење нове Директиве је предложено још 2020. године, након што је Европска комисија донела закључак да претходна Директива из 2008. године није постигла очекиване резултате, односно значајан утицај у пракси. Комисија је истакла да постоје значајне разлике међу државама чланицама у погледу прописаних дефиниција, санкција и начина имплементације и да је број успешно решених и санкционисаних случајева еколошког криминалитета низак, а да изречене казне нису довољно високе да би имале одговарајући ефекат.¹⁵ Нова Директива би требала да допринесе томе да се законодавства европских земаља ускладе и буду у могућности да одговоре растућој претњи еколошког криминала, који глобално, на годишњем нивоу бележи раст од 5–7%.¹⁶

Директиву ЕУ 2024/1203 у односу на претходну Директиву одликују нове инкриминације, односно проширење опсега дефиниција кривичних дела против животне средине, постављање доњих граница санкција које треба прописати, увођење квалификованих облика кривичних дела, инкриминисање покушаја одређених кривичних дела, прописивање отежавајућих и олакшавајућих околности, појачавање одговорности правних лица, прописивање рокова застарелости, као и одређени механизми који би требало да поспеше борбу против еколошког криминалитета.¹⁷ Нове категорије кривичних дела које Директива прописује су: повреде прописа у вези са

the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC).

- 14 Директива 2008/99/ЕЦ Европског парламента и Савета о заштити животне средине путем кривичног права, 19. новембар 2008. године (Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law).
- 15 Извештај Европске комисије, https://commission.europa.eu/news/evaluation-environmental-crime-directive-2020-11-05_en, 13. март 2025.
- 16 Истиче се да је еколошки криминал најуноснији облик криминала после трговине дрогом, оружјем и људима и процењује се да остварена противправна имовинска корист износи 70 – 213 милијарди долара годишње на светском нивоу; Еколошки криминал: најуноснији криминал после трговине дрогом, оружјем и људима, <https://www.masina.rs/ekoloski-kriminal-najunosniji-kriminal-posle-trgovine-drogom-oruzjem-i-ljudima/>, 10. март 2025.
- 17 Тако се налаже државама чланицама да где је прикладно пропишу спровођење посебних доказних радњи које се користе у борби против организованог криминала или у другим случајевима тешких злочина, да заштите особе које пријављују кривична дела против животне средине, да се спроводе кампање ради дизања свести о овом облику криминала, да се обезбеде стручни кадрови, да се успостави сарадња између држава чланица, да државе чланице направе националну стратегију за борбу против еколошког криминала, да воде одређене евиденције и друго.

хемикалијама (чл. 3, ст. 2, тач. с, d); спровођење пројеката без одобрења са одређеним последицама по животну средину (чл. 3, ст. 2, тач. е); нелегална рециклажа бродова (чл. 3, ст. 2, тач. h); испуштање загађујућих материја са бродова (чл. 3, ст. 2, тач. i); нелегално захватање површинских или подземних вода (чл. 3, ст. 2, тач. m); нелегална трговина дрветом (чл. 3, ст. 2, тач. r); повреде прописа о инвазивним страним врстама (чл. 3, ст. 2, тач. r); и повреде прописа у вези са поступањем са флуорованим гасовима са ефектом стаклене баште (чл. 3, ст. 2, тач. t).¹⁸

2.2. Кривична дела над дивљим животињама

Кривична дела против дивљих животиња регулишу тачке (n), (o), (q) и (r) става 2 члана 3 Директиве ЕУ 2024/1203. Према Директиви, понашања наведена у тачкама (n), (o), (q) и (r – подтачка 1) представљају кривична дела када су учињена умишљајно (*intentionally*) и противправно, док понашања из тачке (r – подтачка 2) представљају кривично дело када су учињена умишљајно или из свесног нехата (*at least serious negligence*)¹⁹ и противправно.²⁰ За потребе Директиве, понашање је противправно када се њиме крши: а) право Уније које доприноси остваривању једног од циљева политике Уније о животној средини како је наведено у чл. 191, ст. 1 Уговора о функционисању Европске Уније; или б) закон, пропис или административна одредба државе чланице или одлука коју је донео надлежни орган државе чланице, којом се даје на снагу право Уније из тач. (a).²¹ Тачком 7 увода Директиве прописано је да непоштовање законске обавезе поступања може имати исти негативан ефекат на животну средину и здравље људи као и активно понашање и да дефиниција кривичних дела у Директиви треба да обухвати и радње и пропусте, где је то примењиво. То значи да кривична дела из Директиве могу бити извршена и чињењем и нечињењем.

Тачкама (n), (o), (q) и (r) става 2 члана 3 Директиве, забрањена су следећа понашања:

- п) убијање, уништавање, узимање, поседовање, продаја или нуђење на продају примерка или примерака врсте дивље фауне или флоре

18 Тачке из Директиве се наводе латиничким словима, иако је рад на ћирилици, јер одређена слова попут (q) немају еквивалентно слово у ћириличком писму.

19 У тексту Директиве, употребљен је израз *at least serious negligence* који у буквалном преводу значи „најмање груби немар”, а у нашем кривичном праву одговара појму свесног нехата; тако и А. Батрићевић, „Заштита добробити животиња у праву Европске уније“, *Евројско законодавство*, 39–40/2012, 324.

20 Чл. 3, ст. 1 и 4 Директива ЕУ 2024/1203.

21 Понашање је незаконито чак и ако се спроводи на основу одобрења које је издао надлежни орган државе чланице, ако је такво овлашћење добијено преваром или корупцијом, изнудом или принудом или ако се таквим одобрењем очигледно крше релевантни материјалноправни услови (чл. 3, ст. 1 Директиве).

наведене у Анексу IV или у Анексу V ако врсте из тог Анекса подлежу истим мерама као оне донесене за врсте из Анекса IV, Директиве 92/43/ЕЕЦ²² и примерка или примерака врста наведених у чл. 1 Директиве 2009/147/ЕЦ²³, осим када се такво понашање односи на незнатну количину таквих примерака;

- о) трговина примерком или примерцима или њиховим деловима или дериватима, врсте дивље фауне или флоре наведене у Анексима А и Б Уредбе Савета (ЕЦ) бр. 338/97²⁴ и увоз примерка или примерака или њихових делова или деривата, таквих врста наведених у Анексу Ц наведене Уредбе, осим када се такво понашање односи на незнатну количину таквих примерака;
- q) свако понашање које проузрокује погоршање станишта унутар заштићеног подручја или узнемиравање животињских врста наведених у тач. (а) Анекса II Директиве 92/43/ЕЕЦ у оквиру заштићеног подручја, у смислу чл. 6, ст. 2 наведене Директиве, када је такво погоршање или узнемиравање значајно;
- г) уношење на територију ЕУ, стављање на тржиште, држање, узгој, транспорт, коришћење, размена, дозвољавање репродукције, гајење или култивација, пуштање у животну средину или ширење инвазивних страних врста које забрињавају ЕУ, ако такво понашање крши:
 - ограничења наведена у чл. 7, ст. 1 Уредбе (ЕУ) бр. 1143/2014²⁵ и ако проузрокује или је вероватно да ће узроковати смрт или озбиљну повреду човека или значајну штету по квалитет ваздуха, земљишта или воде или значајну штету екосистему, животињама или биљкама; или
 - услов из дозволе издате у складу са чл. 8 Уредбе (ЕУ) бр. 1143/2014 или одобрења добијеног у складу са чл. 9 наведене Уредбе и ако проузрокује или је вероватно да ће узроковати смрт или озбиљну повреду човека или значајну штету по квалитет ваздуха, земљишта или воде или значајну штету екосистему, животињама или биљкама.

22 Директива Савета 92/43/ЕЕЦ од 21. маја 1992. године о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре (Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora).

23 Директива 2009/147/ЕЦ Европског парламента и Савета од 30. новембра 2009. године о очувању дивљих птица (Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds).

24 Уредба Савета (ЕЦ) бр. 338/97 од 9. децембра 1996. године о заштити врста дивље фауне и флоре регулисањем трговине њима (Council Regulation (EC) No 338/97 of 9 December 1996 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein).

25 Уредба (ЕУ) бр. 1143/2014 Европског парламента и Савета од 22. октобра 2014. године о спречавању и управљању уношењем и ширењем инвазивних страних врста (Regulation (EU) No 1143/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species).

Дакле, у односу на претходну Директиву из 2008. године, проширена је листа забрањених понашања према животињама. У тачки (п) као нове радње извршење, додате су радње: продаја или нуђење на продају. У тачки (о) нове радње извршења представљају: увоз примерка или примерака или њихових делова или деривата. У тачки (q) као радња извршења додато је узнемиравање животињских врста. Тачка (r) која се односи на повреду прописа о инвазивним страним врстама је новина у односу на претходну Директиву. Такође у Директиви из 2008. године није било назначено на које дивље и заштићене животињске врсте се понашања односе, како је то учињено у новој Директиви навођењем директива и анекса у којима се налази списак животиња.²⁶

Чланом 4 Директива налаже да државе чланице обезбеде да подстрекавање и помагање учиниоцу који је умишљајно извршио кривична дела, буде кажњиво као кривично дело (ст. 1). Новина је што се ставом 2 истог члана 4 прописује да покушај извршења таксативно набројаних кривичних дела која се чине са умишљајем, такође буде кажњив као кривично дело. Када су у питању кривична дела против животиња, Директива прописује да је кажњив покушај умишљајног вршења радњи из тач. (о) и (r).

У погледу санкција, Директива указује да државе чланице треба да осигурају да се учиниоци кривичних дела кажњавају делотворним, сразмерним и одвраћајућим кривичним санкцијама (чл. 5, ст. 1). Директива налаже да кривична дела из тач. (n), (о), (q) и (r), када су учињена умишљајно, треба да буду санкционисана казном затвора у максималном трајању од најмање три године. То значи да за њих мора бити запрећена казна до три године затвора или строжа (чл. 5, ст. 2, тач. е). Такође је прописано да државе треба да осигурају да учиниоци могу да буду подвргнути и споредним кривичним санкцијама, казнама које нису кривичне или другим мерама. Па тако, наводи да споредна санкција може да буде да учинилац обнови животну средину, плати новчану надокнаду ако животна средина не може да се обнови или ако он то не може да учини, да буде новчано кажњен сразмерно тежини понашања и свом финансијском стању, да се искључи из приступа јавном финансирању укључујући тендере, концесије и лиценце, да се одузме дозвола за обављање делатности која је резултирала кривичним делом и друго (чл. 5, ст. 3). Директива посебно регулише и одговорност правних лица и санкције које им могу бити изречене (чл. 6 и 7), као и отежавајуће и олакшавајуће околности које треба узети у обзир при изрицању санкција физичким и правним лицима (чл. 8 и 9).

Треба узети у обзир да ова Директива успоставља минималне стандарде у погледу дефиниције кривичних дела и прописаних санкција, како би се делотворно заштитила животна средина (чл. 1), што значи да национални законодавци могу прописати шири спектар забрањених понашања или

26 Поређења ради, вид. тачке (f), (g) и (h) Директиве 2008/99/ЕЦ о заштити животне средине путем кривичног права.

строже санкције од оних у Директиви. Међутим, захтев Директиве да за забрањена понашања над дивљим и заштићеним врстама треба да буде запређена казна до три године затвора или строжа, у нашем праву подразумева да та казнена дела буду прописана као кривична дела, а не као прекршаји, јер се према Закону о прекршајима²⁷ казна затвора не може прописати у трајању дужем од шездесет дана (чл. 37, ст. 1).

3. КАЗНЕНА ДЕЛА НАД ДИВЉИМ И ЗАШТИЋЕНИМ ЖИВОТИЊАМА У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Казнена дела против животиња, па тако и против дивљих и заштићених животињских врста налазе се у Кривичном законик²⁸, Закону о добробити животиња²⁹ и Закону о заштити природе.³⁰ Бројне радње извршења кривичних дела из Кривичног законика и прекршаја из наведених закона се међусобно преплићу, па се поставља питање њиховог односа, тј. да ли покренути кривични или прекршајни поступак. Од тога пре свега зависи којом санкцијом ће учинилац бити кажњен.³¹ У погледу испуњености стандарда из Директиве ЕУ 2024/1203 о еколошком криминалитету, важно је да забрањена понашања над дивљим и заштићеним животињама буду у нашем праву кажњива најмање казном затвора до три године, што изискује да буду прописана као кривична дела.

3.1. Убијање и злостављање дивљих животиња

Кривично дело убијање и злостављање животиња из чл. 269 Кривичног законика чини ко кршећи прописе убије, повреди, мучи или на други начин

27 Закон о прекршајима, *Службени гласник РС*, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – одлука УС, 91/2019, 91/2019 – др. закон и 112/2022 – одлука УС.

28 Кривични законик – КЗ, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024.

29 Закон о добробити животиња – ЗДЖ, *Службени гласник РС*, бр. 41/2009.

30 Закон о заштити природе – ЗЗП, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – испр., 14/2016, 95/2018 – др. закон и 71/2021.

31 О разликовању кривичних дела и прекршаја из области добробити животиња види Н. Живковић, *Казнена дела против животиња као предмет кривичној и прекршајној јосшуйка*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Београду, Београд, 2024а, 75–82; В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 423–426; В. Бајовић, „Случај Миленковић – *ne bis in idem* у кривичном и прекршајном поступку“, *Казнена реакција у Србији VI* (ур. Ђ. Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2016.

злоставља животињу. Дакле, кривично дело је бланкетног карактера тј. радња извршења се предузима кршењем прописа јер је појединим прописима дозвољено убијање животиња у одређеним случајевима и на одређен начин.³² Тежи облик дела постоји ако је радња извршења учињена над већим бројем животиња или у односу на животињу која припада посебно заштићеним животињским врстама.³³ Посебно заштићене животињске врсте наведене су у Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.³⁴ Међутим Правилник, донет ради очувања биолошке разноврсности и природног генофонда, заштићеним врстама сматра само животиње које живе на територији Србије. Животиње које се најчешће кријумчаре преко наше територије, су управо оне које не живе код нас, па се поставља питање да ли би у случају убијања нпр. лава (случај Кике), постојао основни или тежи облик дела. Проф. В. Бајовић истиче да би и у том случају постојао квалификовани облик, ако је реч о животињској врсти заштићеној *CITES* конвенцијом,³⁵ имајући у виду да чл. 194, ст. 3 Устава РС у обавезне изворе права сврстава и потврђене међународне уговоре.³⁶

Прописане санкције за кривично дело убијање и злостављање животиња су новчана казна или казна затвора до 2 године за основни облик, односно новчана казна или казна затвора до 3 године за тежи облик дела. У пракси су пресуде због убијања и злостављања животиња које припадају посебно заштићеној животињској врсти донете свега пар пута. Жртве су биле птице лабуд грбац, мишар и кукувија, мрки медвед и змија, а у већини тих случајева је изречена условна осуда, што није казна, већ мера упозорења.³⁷ Надлежни органи нису заинтересовани да у области добробити животиња примењују закон,³⁸ а у погледу убијања и злостављања дивљих животиња,

32 Прописи који дозвољавају убијање животиња у одређену сврху су ЗДЖ, Закон о ветеринарству, Закон о ловству и Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, као и подзаконски прописи од значаја за заштиту здравља и добробити животиња; А. Батрићевић, *Кривичноправна заштитиња животиња*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу, Ниш, 2012, 325.

33 Посебан, најтежи облик дела чини ко из користољубља организује, финансира или је домаћин борбе између животиња исте или различите врсте или ко организује или учествује у клађењу на оваквим борбама.

34 Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, *Службени гласник РС*, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016.

35 The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, <https://cites.org/eng/disc/what.php>, 05. април 2025.

36 В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 415.

37 О донетим пресудама за кривично дело убијање и злостављање животиња види Н. Живковић (2024а), *op. cit.*, 173 и даље.

38 О непримењивању закона у области добробити животиња види *Ibid.*, 161 и даље; Н. Живковић, „Кривичноправна заштита животиња – (не)примена закона у пракси“, *Зборник радова 34. Сусрећа Койаоничке школе природној праву – Слободан Перовић*,

дело је и тешко доказиво, јер најчешће нема сведока, надзорних камера нити других доказа.³⁹ Таква пракса надлежних органа није у сагласности са захтевом Директиве да се учиниоци кажњавају делотворним, сразмерним и одвраћајућим кривичним санкцијама.

Радњу убијања животиња законодавац инкриминише и кривичним делом незаконитог лова. Тежи облик дела чини ко неовлашћено лови на туђем ловишту и убије или рани дивљач или је ухвати живу, за шта је запрећена новчана казна или казна затвора до 1 године (чл. 276, ст. 2 КЗ). Ако су наведене радње извршења учињене према крупној дивљачи, постоји још тежи облик дела, за који је прописана новчана казна или казна затвора до 2 године (чл. 276, ст. 3 КЗ). Дакле, овде је услов да је дело извршено на туђем ловишту, тј. овим облицима кривичног дела незаконитог лова штите се интереси власника ловишта. Међутим, када дође до убијања или рањавања животиња на туђем ловишту, поставља се питање да ли постоји кривично дело убијања и злостављања животиња или кривично дело незаконитог лова. Према принципу специјалитета, предност би требало дати кривичном гоњењу за незаконит лов јер поред радњи убијања или рањавања, оно садржи и додатно обележје „лова на туђем ловишту“, а исти се резултат добија и применом принципа консумпције.⁴⁰ Проблем је што је строжа казна запрећена за кривично дело убијања и злостављања животиња, па се онима који желе да убију животињу више исплати да то учине на туђем ловишту. Зато би требало прописати строжу казну за теже облике кривичног дела незаконитог лова из ст. 2 и 3, или обрисати обележје да се „дивљач убије или рани“. Онда би тежи облици кривичног дела незаконитог лова постојали ако се лови на туђем ловишту и дивљач, односно крупна дивљач, ако се ухвати жива, док би у случају убијања или рањавања животиње постојало кривично дело убијања и злостављања животиња.⁴¹

Кривичним делом незаконитог риболова прописано је да ће се казнити казном затвора до 3 године онај ко лови рибу или друге водене животиње веће биолошке вредности или у већој количини или при лову уништи већу количину риба или других водених животиња (чл. 277, ст. 3 КЗ). Дакле, ако неко убије већу количину риба или других водених животиња, може бити кажњен до 3 године затвора. Том радњом извршења се остварује и тежи облик кривичног дела убијање и злостављање животиња који се односи на убијање већег броја животиња, за који је прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до 3 године. По принципу специјалитета постојало би кривично дело незаконитог риболова, што омогућује строже кажњавање

Примена права и правна сигурност, Том 4, 2021, 73–88; В. Бајовић, „Убијање и злостављање животиња“, *Билтен Вишег јавног шудилаштва у Београду*, 3/2023, 65–95.

39 Тако и В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 416.

40 *Ibid.*, 417–418. О принципима специјалитета и консумпције и другим облицима привидног идеалног стицаја види И. Вуковић, *Кривично право – ошћини гео*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2021, 343–355.

41 В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 418.

учиниоца јер му не може бити изречена новчана казна, већ само казна затвора. Међутим, у пракси судови за кривична дела над животињама далеко чешће изричу мере упозорења, условну осуду и судску опомену, него казне, а и кад изрекну казну затвора, то је најчешће у трајању од пар месеци.⁴²

Законом о заштити природе је такође забрањено убијање, било којом методом, строго заштићене дивље врсте животиња у свим фазама биолошког циклуса (чл. 74, ст. 2, тач. 3) и казним одредбама је инкриминисано као прекршај (чл. 126, ст. 1, тач. 11 у вези чл. 74). И ЗДЖ инкриминише лишавање животиња живота супротно одредбама закона као прекршај (чл. 82 ст. 1 тач. 42–45). Стога, постоји преклапање бића кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја. Законодавац би требало да декриминализује убијање животиња као прекршај, како не би било дилеме да треба покренути кривични поступак.

Закон о заштити природе одредбом чл. 66 утврђује да је онај ко недозвољеном радњом проузрокује штету у односу на поједине примерке строго заштићених и заштићених дивљих врста дужан да је накнади, а да остварена средства чине приход буџета Републике Србије, односно аутономне покрајине. Такав захтев државе за накнаду штете је грађанскоправне природе и висина зависи од тога о којој врсти животиње је реч. Одређена је Правилником о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте.⁴³ Уколико учинилац добровољно не накнади штету, држава може да тражи накнаду штете у парничном поступку или кроз имовинскоправни захтев у кривичном поступку који се води због убијања или злостављања животиње која припада посебно заштићеној врсти.

3.2. Узимање и поседовање дивљих животиња

Закон о добробити животиња прописује да се држање и репродукција дивљих и егзотичних животиња као кућних љубимаца може обављати само на основу решења о одобрењу министра надлежног за послове ветеринарства,

42 О изреченим санкцијама за кривична дела над животињама види Н. Живковић, „Казнена политика судова у погледу убијања и злостављања животиња“ – *Зборник радова: Правна заштити животиња – У сусрет изменама и дојунима Закона о добробити животиња*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2024б, 109–124.

43 Примера ради, према одштетном ценовнику накнада штете за убијање мрког медведа у динарима износи 1.000.000, за белоглавог супа 500.000, за вука и риса 300.000, за видру 250.000, за дабра 120.000, за ласицу 60.000, за јежа 28.000, за шумску корњачу 15.900, за бубамару 15.000, за пољског миша 10.000, за зелену жабу и баштенског пужа 1.200 итд. – Правилник о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте, *Службени гласник РС*, бр. 37/10.

који то решење доноси на основу претходно прибављене сагласности министра надлежног за послове животне средине (чл. 58, ст. 1). Ставом 2 истог чл. 58 утврђено је да се дивљим животињама које се држе као кућни љубимци мора обезбедити: 1) простор који задовољава њихове потребе у погледу кретања и физичке активности; 2) простор који у зависности од врсте омогућава пењање, копање, одмор и сакривање, односно купање и роњење; 3) контакт са животињама исте врсте, ако је то својствено врсти; 4) одговарајући климатски услови, у складу са потребама врсте; 5) други услови који одговарају врсти, раси, полу, старости, физичким и биолошким особинама, особинама у понашању и здравственом стању животиња.⁴⁴ Уколико неко држи дивље и егзотичне животиње као кућне љубимце без поменутог одобрења или им не обезбеди наведене услове, према ЗДЖ чини прекршај за који је запређена казна 5.000–50.000 динара за физичко лице, односно 100.000–1.000.000 динара за правно лице (чл. 82, ст. 1, тач. 72 и 73, чл. 85, ст. 1, у вези чл. 82, ст. 1, тач. 72 и 73). Међутим, држање дивљих животиња у неадекватним, нехуманим условима, могло би се квалификовати и као злостављање животиња у смислу кривичног дела убијање и злостављање животиња.⁴⁵

Уколико се ради о држању и узгоју строго заштићених или заштићених дивљих врста, примењују се одредбе Закона о заштити природе. Правна лица, предузетници и физичка лица која држе примерке строго заштићених и заштићених дивљих врста морају да поседују доказ којим се потврђује да се ради о примерцима: 1) који су законито увезени; 2) који су законито стечени пре него што је врста законом заштићена; 3) пореклом из узгоја у складу са ЗЗП; 4) који су у складу са ЗЗП пријављени Министарству или о њиховим потомцима (чл. 87, ст. 1). Поред тог доказа, наведена лица морају да поседују одобрење министарства надлежног за послове заштите животне средине за држање примерака строго заштићених и заштићених дивљих врста (чл. 88, ст. 1), а ако намеравају да узгајају или вештачки размножавају примерке строго заштићених или заштићених дивљих врста, такође су дужни да од министарства прибаве дозволу (чл. 89, ст. 2). Кршења ових одредби представљају прекршаје за који физичко лице може бити кажњено новчаном казном од 50.000 до 150.000 динара или казном затвора до 30 дана, а правно лице новчаном казном од 500.000 до 2.000.000 динара (чл. 126, ст. 1, тач. 20а, 21 и 22, чл. 126, ст. 5 ЗЗП).

3.3. Увоз и извоз дивљих животиња

Закон о заштити природе члановима 94–96 регулише увоз, извоз, унос и износ примерака дивљих врста, њихових делова и деривата, који су заштићени

44 Министар надлежан за послове ветеринарства, уз сагласност министра надлежног за послове животне средине, треба да пропише ближе услове за држање дивљих животиња, међутим иако је ЗДЖ донет још 2009. године, законска обавеза у том погледу још увек није испуњена.

45 Тако и В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 422.

на основу закона и потврђених међународних уговора, као и увоз живих примерака алохтоних дивљих врста које нису заштићене. Наведене радње је дозвољено предузимати ако се за исте поседује дозвола која се добија под одређеним условима, а прекогранични промет обавезно се пријављује царинској служби. Увозник, односно извозник дужан је да о очекиваном времену доласка, односно отпремања поштиљке, обавести министарство надлежно за послове заштите животне средине 48 сати пре вршења увоза или извоза, ако је тај услов наведен у дозволи.

Кривичним закоником је прописано кривично дело уништење, оштећење, изношење у иностранство и уношење у Србију заштићеног природног добра (чл. 265), а његов посебан облик из ст. 3 чини ко противно прописима извезе или изнесе у иностранство строго заштићену, односно заштићену врсту биљака или животиња или увезе или унесе у Србију страну врсту биљака или животиња заштићену међународним уговорима и документима. За овај облик дела запређена је кумулативно казна затвора од 3 месеца до 3 године и новчана казна. Посебно је прописано да је кажњив покушај дела из ст. 3 јер по општим одредбама, имајући у виду прописану казну, покушај не би био кажњив (ст. 4). Дакле, постојање овог кривичног дела долази у обзир само ако се ради о увозу или извозу животиње која припада заштићеној животињској врсти, у смислу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива и CITES конвенције.⁴⁶

С обзиром на то да се животиње у нашој правној пракси третирају као ствари,⁴⁷ у погледу увоза односно извоза дивљих животиња, радње би се евентуално могле квалификовати и као кривично дело кријумчарења из члана 236 КЗ. Основни облик дела чини ко се бави преношењем робе преко царинске линије избегавајући мере царинског надзора или ко избегавајући мере царинског надзора пренесе робу преко царинске линије наоружан, у групи или уз употребу силе или претње. За овај облик дела запређена је кумулативно казна затвора од 6 месеци до 5 година и новчана казна. Тежи облик дела постоји ако се лице бави продајом, растурањем или прикривањем неоцарињене робе или организује мрежу препродаваца или посредника за растурање такве робе. За тежи облик је прописана кумулативно казна затвора од 1 до 8 година и новчана казна. У пракси се преношење робе по правилу врши ван граничног прелаза, а код бављења преношењем робе, нису ретки случајеви да се роба сакривена у возилу преноси преко граничног прелаза.⁴⁸

46 Тако и *Ibid.*, 419.

47 О неоснованости правне класификације животиња као покретних ствари, односно робе, види В. Бајовић, „Правни статус животиња – покретне ствари или нешто више?“, *Казнена реакција у Србији XIII* (ур. Ђ. Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2023, 231–255; Н. Живковић (2024а), *op. cit.*, 32–41.

48 З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, ЈП „Службени гласник“, Београд, 2020, 791.

Поставља се питање, ако се ради о увозу или извозу дивље животиње која припада заштићеној врсти, да ли ће постојати кривично дело кријумчањења или посебан облик кривичног дела уништења, оштећења, изношења у иностранство и уношења у Србију заштићеног природног добра. Код кријумчарења није довољно да лице једном пренесе робу преко границе јер ће се онда радити о неком царинском прекршају из Царинског закона,⁴⁹ већ је потребно да се тиме бави или да постоје друге горе наведене околности. Такође се намеће питање како ће царински службеник на граничномпрелазу, проверавајући дозволе за увоз тј. извоз, знати да ли се ради о животињи наведеној у дозволи, јер постоје многе сличне врсте животиња и птица, па је одокативно препознавање неком ко није стручњак тешко могуће.⁵⁰

3.4. Трговина дивљим животињама

Куповина, продаја или нуђење на продају дивљих животињских врста, њихових делова или деривата, које није у складу са прописима,⁵¹ у нашем праву квалификује се као кривично дело недозвољене трговине из члана 235 КЗ. Ова правна квалификација је проблематична имајући у виду да су животиње жива бића, а не роба. Кривично дело недозвољене трговине чини ко немајући овлашћење за трговину, набави робу или друге предмете у већој вредности у сврху продаје, или ко се неовлашћено и у већем обиму бави трговином или посредовањем у трговини или се бави заступањем организација у унутрашњем или спољнотрговинском промету робе и услуга. Запређена је алтернативно новчана казна или казна затвора до 2 године. Прописани су и тежи облици овог кривичног дела за које су запређене строже казне. Дакле, за постојање основног облика дела потребно је да је роба набављена „у већој вредности“ у сврху продаје, па се поставља питање како одредити да ли набављене дивље животиње имају „већу вредност“ онда када није познато колико износи њихова тржишна вредност.⁵² Такође, набављање робе у циљу продаје мора бити учињено по неком правном основу.⁵³ То значи да ако се до робе дошло незаконито, што је најчешће случај у погледу дивљих животиња где су оне жртве криволава и кријумчарења, неће постојати ово кривично дело. Проф. В. Бајовић истиче да успостављање кривичне одговорности оних који тргују дивљим животињама

49 Царински закон, *Службени гласник РС*, бр. 95/2018, 91/2019 – др. закон, 144/2020, 118/2021 и 138/2022.

50 Тако и В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 419.

51 Србија је ратификовала *CITES* конвенцију тј. међународни споразум који регулише промет дивљим животињама и биљкама. Правни оквир за њено спровођење чине ЗЗП, Закон о ветеринарству и Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама.

52 Тако и В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 422.

53 Стојановић, *op. cit.*, 788.

изискује да се одступи од претходно поменуте праксе која захтева да се у посед робе долази по законитом правном основу.⁵⁴

3.5. Заштита станишта и узнемиравање дивљих животиња

Закон о добробити животиња не односи се на дивље животиње у природним стаништима, тако да се у погледу заштите станишта и узнемиравања дивљих животињских врста примењују одредбе Закона о заштити природе. Закон прописује да је забрањено угрожавати или уништавати станишта дивљих врста животиња и знатно их узнемиравати нарочито у време размножавања, подизања младих, миграције и хибернације (чл. 74, ст. 2, тач. 3 и 4 ЗЗШ). Предузимање радњи којима се могу угрозити строго заштићене врсте животиња и птица и њихова станишта представља прекршај, за који је предвиђена новчана казна од 50.000 до 150.000 динара или казна затвора до 30 дана за физичко лице, а за правно лице новчана казна од 500.000 до 2.000.000 динара (чл. 126, ст. 1, тач. 11 и чл. 126, ст. 5).

Последица знатног узнемиравања животиње може бити да је животиња психички злостављена.⁵⁵ Поставља се питање да ли психичко злостављање животиње може да представља радњу извршења кривичног дела убијање и злостављање животиња. У теорији су подељена мишљења по том питању.⁵⁶ Сматрамо да треба дати позитиван одговор и да се знатно узнемиравање дивљих животиња у стаништима, може квалификовати и као кривично дело убијања и злостављања животиња, односно његов тежи облик ако се знатно узнемирава већи број животиња или животиња која припада посебно заштићеној врсти.

54 В. Бајовић (2024), *op. cit.*, 422.

55 Злостављање животиње је свако поступање или непоступање са животињама којим се намерно или из нехата изазива бол, патња, страх, стрес, повреда, нарушава генетска целовитост животиње и изазива смрт. Може бити физичко и психичко. Психичким злостављањем животиње сматра се нарушавање њене психичке целовитости које може изазвати или изазива поремећаје у понашању (чл. 5, ст. 1, тач. 18 ЗДЖ).

56 Н. Крстић сматра да је формулацијом „на други начин злоставља животињу“, заштита животиња проширена на било који облик физичког, менталног и сексуалног злостављања и у ширем смислу, сваког занемаривања или напуштања животиња као специфичног облика злостављања животиња; N. Krstić, „Animal Protection from Killing and Abuse in The European and Serbian Criminal Law“, *Law and Politics*, 1/2012, 52–53. И. Вуковић указује да широко постављен појам злостављања из ЗДЖ није употребљив за дефинисање радње злостављања из кривичног законика, јер би се под овај појам могло подвести и убијање, повређивање и мучење животиње; И. Вуковић, „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног Законика)“, *Зборник радова: Животиње и право* (ур. М. Караникић Мирић, М. Давинић, И. Вуковић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2016, 82.

3.6. Забрањене радње у односу на инвазивне стране врсте

Док Директива ЕУ 2024/1203 о еколошком криминалу забрањује бројна понашања у односу на инвазивне стране врсте, у нашем законодавству је једино забрањено уношење алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у слободну природу на подручју Републике Србије. Само изузетно, у складу са прописаном процедуром, може се добити дозвола министарства надлежног за послове заштите животне средине за уношење алохтоних дивљих врста и њихових хибрида, ако се тиме не угрожавају популације или природно станиште аутохтоних дивљих врста (чл. 82, ст. 1, 2 и 3 ЗЗП). Министарство по спроведеној процедури, проглашава инвазивним оне алохтоне дивље врсте које уношењем и/или ширењем угрожавају друге врсте и укупну биолошку разноврсност на подручју Републике Србије (чл. 82, ст. 4 ЗЗП). Ко супротно наведеним условима уноси алохтоне дивље врсте и њихове хибриде у слободну природу, односно у контролисане услове, чини прекршај, за који физичко лице може бити кажњено новчаном казном од 50.000 до 150.000 динара или казном затвора до 30 дана, а правно лице новчаном казном од 500.000 до 2.000.000 динара (чл. 126, ст. 1, тач. 17 и чл. 126, ст. 5). Дакле, у погледу инвазивних страних врста, стандарди Директиве су само делимично испуњени када се говори о томе које радње треба санкционисати, док су прописане казне далеко блаже него што Директива налаже.

4. ЗАКЉУЧАК

Директива ЕУ 2024/1203 о еколошком криминалу, налаже државама чланицама ЕУ, да у циљу заштите животне средине инкриминишу одређена понашања и успоставља минималне казне које државе треба да пропишу. У погледу дивљих и заштићених животиња, Директива захтева да се санкционишу радње убијања, узимања, поседовања, продаје или нуђења на продају, трговине, увоза, погоршања станишта унутар заштићеног подручја или узнемиравања животињских врста унутар заштићеног подручја. Такође у погледу инвазивних страних врста које забрањувају ЕУ, Директива утврђује да треба да се инкриминишу радње њиховог уношења на територију ЕУ, стављања на тржиште, држања, узгоја, транспорта, коришћења, размене, дозвољавања репродукције, гајења или култивације, пуштања у животну средину или ширења. Директива успоставља стандард да за наведена понашања државе пропишу казну затвора у максималном трајању од најмање три године. Такође се наводи да покушај умишљајног вршења забрањених радњи трговине и увоза дивљих животиња и забрањених радњи у погледу страних инвазивних врста, треба да буде кажњив као кривично дело. Директива прописује и да подстрекавање и помагање учиниоцу који је умишљајно извршио кривична дела, буде кажњиво као кривично дело.

У кривичном законодавству Републике Србије, наведена забрањена понашања над дивљим животињама су прописана или као кривична дела или као прекршаји, а нека су прописана и као кривично дело и као прекршај, па се јавља недоумица да ли водити кривични или прекршајни поступак против учиниоца. Убијање дивљих и заштићених животиња се може подвести под кривично дело убијање и злостављање животиња из чл. 269 КЗ, а под одређеним околностима и под кривично дело незаконитог лова из чл. 276 КЗ или незаконитог риболова из чл. 277 КЗ, као и под прекршаје из ЗДЖ и ЗЗП. Потребно је декриминализовати убијање животиња као прекршај и разграничити када убијање дивље животиње представља које од наведених кривичних дела. Радње узимања и поседовања дивљих и заштићених животиња у нашем праву представљају прекршаје из ЗДЖ и ЗЗП, за које су запређене новчане казне, тако да код ових радњи нису испуњени захтеви Директиве.

Када говоримо о радњама увоза и трговине дивљим животињама, наведена понашања нису прописана као посебно кривично дело, већ се подводе под кривична дела недозвољена трговина (чл. 235 КЗ) и кријумчарење (чл. 236 КЗ). Она спадају у кривична дела против привреде, што је проблематично имајући у виду да су животиње жива бића, а не ствари, иако их наша правна пракса тако третира. Само је увоз тј. извоз заштићених врста животиња инкриминисан као посебан облик кривичног дела уништење, оштећење, изношење у иностранство и уношење у Србију заштићеног природног добра (чл. 265 КЗ). Најбоље би било да законодавац пропише посебна кривична дела која се односе на увоз, извоз и трговину дивљим и заштићеним животињама.

Радње угрожавања или уништавања станишта дивљих врста животиња и њиховог знатног узнемиравања су у ЗЗП инкриминисане као прекршај и запређене су новчане казне. Знатно узнемиравање животиња би евентуално могло да се квалификује као њихово злостављање у смислу радње извршења кривичног дела убијање и злостављање животиња. Стога у погледу ових радњи извршења, такође нису достигнути стандарди из Директиве. На крају, у вези забрањених понашања у односу на инвазивне стране врсте, у нашем праву је забрањено уношење алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у слободну природу на подручју наше земље и прекршајно је санкционирано. Имајући то у виду, може се такође констатовати да захтеви Директиве нису испуњени.

Када је реч о стандарду из Директиве, да се као кривично дело санкционише покушај умишљајног вршења одређених забрањених радњи, може се закључити да тај захтев није испуњен јер је у нашем праву кажњив покушај кривичног дела за које се по закону може изрећи казна затвора од 5 година или тежа или ако закон изричито прописује кажњавање за покушај. Дакле, од наведених кривичних дела, покушај би био кажњив само код кријумчарења и код посебног облика кривичног дела из чл. 265 КЗ. На крају, захтев Директиве да подстрекавање и помагање учиниоцу буде кажњиво

као кривично дело, је испуњен, јер у нашем кривичном праву онај ко са умишљајем подстрекне тј. помогне учиниоцу да изврши кривично дело казниће се казном прописаном за то кривично дело, односно ублаженом казном код помагања.

Стандарди из Директиве ЕУ 2024/1203 пре свега нису испуњени у погледу прописаних казни, које су код неких инкриминација доста блаже него што би према Директиви требало да буду, јер се ради о прекршајима, а не о кривичним делима. Потребно је прописати нова кривична дела над дивљим и заштићеним животињским врстама и пооштрити прописане казне, како би кривично законодавство могло адекватно да одговори овој врсти криминала.

ЛИТЕРАТУРА

- Бајовић В., „Кривична дела над дивљим и заштићеним животињским врстама“, *Право на љравду – изазови савременој доба* (ур. Ј. Перовић Вујаџић), Том 1, Београд, 2024.
- Бајовић В., „Правни статус животиња – покретне ствари или нешто више?“, *Казнена реакција у Србији XIII* (ур. Ђ. Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2023.
- Бајовић В., „Случај Миленковић – *ne bis in idem* у кривичном и прекршајном поступку“, *Казнена реакција у Србији VI* (ур. Ђ. Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2016.
- Бајовић В., „Убијање и злостављање животиња“, *Билтен Вишеј јавној љужилашћива у Београду*, 3/2023.
- Батрићевић А., „Заштита добробити животиња у праву Европске уније“, *Евројско законодавство*, 39–40/2012.
- Батрићевић А., *Кривичнољравна зашћићића живоћићна*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу, Ниш, 2012.
- Батрићевић А., „Правна заштита животињског света (фауне) као интегралног дела животне средине“, *Криминал и друшћиво Србије – изазови друшћивене дезинћићирације, друшћивене рећулације и очување живоћине средине* (ур. М. Hughson, З. Стевановић), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2015.
- Вуковић И., *Кривично љраво – оћишћи гео*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2021.
- Вуковић И., „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног Законика)“, *Зборник радова: Живоћићне и љраво* (ур. М. Караникић Мирић, М. Давинић, И. Вуковић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2016.
- Живковић Н., *Казнена дела љроћив живоћићна као љредмећи кривичној и љрекршајној љосћујка*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Београду, Београд, 2024а.

- Живковић Н., „Казнена политика судова у погледу убијања и злостављања животиња“ – *Зборник радова: Правна заштитиња животиња – У сусрећи изменама и дојунама Закона о добробити животиња*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2024б.
- Живковић Н., „Кривичноправна заштита животиња – (не)примена закона у пракси“, *Зборник радова 34. Сусрећи Којаоничке школе природној йрава – Слободан Перовић, Примена йрава и йравна сиурносћ*, Том 4, Београд, 2021.
- Jones K. *et al.*, „Global trends in emerging infectious diseases“, *Nature*, 7181/2008.
- Krstić N., „Animal Protection from Killing and Abuse in The European and Serbian Criminal Law“, *Law and Politics*, 1/2012.
- Матијашевић Ј., Алавук М., „Одговорност држава чланица Европске уније у области заштите животне средине“, *Право – йеорија и йракса*, 10–12/2011.
- Стојановић З., *Коментйар Кривичној законика*, ЈП „Службени гласник“, Београд, 2020.
- UNODC, *World Wildlife Crime Report 2024 – Trafficking in Protected Species*, United Nations publications, Vienna, 2024.
- U4 Exper Answer, *Wildlife crime and corruption*, <https://www.u4.no/publications/wildlife-crime-and-corruption.pdf>, 11. март 2025.

ПРАВНИ ИЗВОРИ

- Директива ЕУ 2024/1203 Европског парламента и Савета о заштити животне средине путем кривичног права, 11. април 2024. године (Directive (EU) 2024/1203 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC).
- Директива 2008/99/ЕЦ Европског парламента и Савета о заштити животне средине путем кривичног права, 19. новембар 2008. године (Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment).
- Закон о добробити животиња – ЗДЖ, *Службени йласник РС*, бр. 41/2009.
- Закон о заштити природе – ЗЗП, *Службени йласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – испр., 14/2016, 95/2018 – др. закон и 71/2021.
- Закон о прекршајима, *Службени йласник РС*, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 – одлука УС, 91/2019, 91/2019 – др. закон и 112/2022 – одлука УС.
- Кривични законик – КЗ, *Службени йласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 – испр., 107/2005 – испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024.
- Правилник о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте, *Службени йласник РС*, бр. 37/10.

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива Службени йласник РС, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016.

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

Еколошки криминал: најunosнији криминал после трговине дрогом, оружјем и људима, <https://www.masina.rs/ekoloski-kriminal-najunosniji-kriminal-posle-trgovine-drogom-oruzjem-i-ljudima/>, 10. март 2025.

Кријумчарење животиња – уносан посао за организовани криминал, <https://www.politika.rs/scc/clanak/491122/Krijumcarenje-zivotinja-unosan-posao-za-organizovani-kriminal>, 10. март 2025.

*Natalija Živković, PhD**

HARMONIZATION OF THE CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF SERBIA WITH EU DIRECTIVE 2024/1203 ON ENVIRONMENTAL PROTECTION – CRIMINAL OFFENCES AGAINST WILD AND PROTECTED ANIMALS

Summary

The analysis is dedicated to examining the compliance of the criminal legislation of the Republic of Serbia with EU Directive 2024/1203 on the protection of the environment through criminal law, with regard to criminal offences against wild and protected animal species. After an introduction that highlights the importance of the topic, there is a brief overview of the Directive and a presentation of the criminal offences against wild animals under the Directive. The second part of the paper is dedicated to analyzing criminal offenses and misdemeanors that could include actions such as killing, abusing, taking and possessing wild animals, illegal import and export, illegal trade in wild animals, their disturbance, habitat destruction, and more. Finally, in the concluding remarks, the author's opinion is given on the compliance of criminal legislation with the Directive and certain solutions are proposed.

Keywords: Directive 2024/1203, harmonization, criminal legislation, animal welfare, wild and protected animals.

* Research Fellow, Institute of Criminological and Sociological Research, nataly.zivkovic@gmail.com.